

۲ سال دیرتر بازنشسته شویم که چه شود؟

پیش بینی دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۱؛ از سال آینده حداقل و حداکثر سن بازنشستگی ۲ سال افزایش خواهد یافت

لیلا مهداد افزایش سن و سابقه بازنشستگی! بند «د» تصریح ۲۰ لایحه بودجه ۱۴۰۱ که در دستور کار دولت سیزدهم قرار گرفته است. لایحه بودجه ۱۴۰۱ به مجلس رسید؛ لایحه‌ای که تصمیم به اصلاحات پارامتریک در صندوق های بیمه‌گر دارد. اصلاحاتی برای پایداری منابع حدود ۲۰ صندوق بیمه‌ای که باعث نگرانی شاغلانی شده که در آستانه بازنشستگی اند.

بند «د» تبصره ۲۰ لایحه سروصدای زیادی به پا کرده و واکنش‌هایی به خود دیده است. یکی از این واکنش‌ها از سوی سرپرست سابق سازمان تامین اجتماعی بوده است. محمدحسن زدا یک سوال مطرح کرده؛ چه کسی اجازه داده در قانون بودجه یکساله، قانون مادر را تغییر داده و برای خودمان قانون مادر جدیدی بیاوریم؟ به گفته «زدا» در سنوات گذشته چنین مواردی از سوی شورای نگهبان و براساس اصل ۵۲ قانون اساسی رد می‌شد. این بند از لایحه بر سنوات خدمت برای مستخدمین مردوز دارای حداقل مدرک کارشناسی معتبر تاکید دارد. اگرچه باید پاسخ داده شود مستخدمین چه کسانی هستند؟ مدرک کارشناسی چیست؟ یکی دیگر از سوالات درباره این بند این است که تکلیف بازنشستگی زنان یا ۲۰ سال سابقه و ۴۲ سال سن چه می‌شود؟ یا اینکه تکلیف بازنشستگی در مشاغل سخت و زیان آور کجای این ماجرا قرار می‌گیرد؟ یکی دیگر از نکات این بند لایحه محاسبه افزایش حقوق بر مبنای سه سال آخر خدمت است. بندی که هم کارکنان دولتی و هم غیردولتی‌ها را نشان رفته است. نکته مهم و قابل تامل این است که در صورت تصویب کارکنان باید شاهد کاهش حقوق سه میلیون (بیشترین حقوق دریافتی) تا یک میلیون تومانی، در مقایسه با قبلی‌ها باشند.

جمعیت دوونیم برابری بازنشسته هانست به شاغلان

پنج میلیون و ۶۰۰ هزار بازنشسته یعنی چیزی حدود دو و نیم برابر تعداد شاغلان دولت. آمارهای صندوق بازنشستگی کشوری از یک میلیون و ۵۰۵ هزار و ۱۰۵ بازنشسته تا پایان اسفند ۹۹ خبر می‌دهند. جمعیتی که حدود ۱۳ هزار و ۴۲۱ نفر از کارافتاده‌اند. اگرچه بیش از ۲۷۰ هزار نفر وظیفه بگیرند و حدود یک میلیون و ۲۲۰ هزار و ۹۲۶ نفر بازنشسته. آمارها و محاسبات سازمان تامین اجتماعی هم از ۴۴ میلیون و ۲۰۷ هزار و ۵۷۲ نفر تحت پوشش تامین اجتماعی خبر می‌دهند. آماري مربوط به پایان اسفند ۹۹. از این تعداد تحت پوشش ۳۷ میلیون و ۳۱۵ هزار و ۴۶۹ نفر بیمه شده‌اند و حدود ۷ میلیون و ۲۰۹ هزار و ۵۴۲ نفر مستمري بگیر. البته از این تعداد حدود ۴ میلیون و ۲۲۸ هزار و ۸۹۹ نفر مستمري بگیر اصلی‌اند. از این تعداد دو میلیون و ۲۰۸ هزار و

۳۰۲ نفر بازنشسته، ۹۵۹ هزار و ۸۶۰ نفر بازمانده و ۱۴۱ هزار و ۵۵۸ نفر از کارافتاده.

بدهی های دولت؛ انباشت بدهی ها و بحرانی که در راه است

لایحه بودجه ۱۴۰۱ به مجلس رسید. لایحه‌ای که در یکی از بندهایش تصمیم به افزایش سن بازنشستگی گرفته است. تصمیم به افزایش سن بازنشستگی در حالی که دولت حاضر نیست بدهی انباشته ۴۰۰ هزار میلیارد تومانی اش را به سازمان تامین اجتماعی بپردازد. اگرچه خبری هم از پیش بینی‌ها برای پرداخت بدهی جاری دولت به این سازمان نیست؛ بدهی ۶۰ هزار میلیارد تومانی. بدهی دولت به صندوق‌ها؛ بدهی که در یک دهه گذشته رشد ۱۶ برابری داشته است. این بدهی‌ها از ۱۹۴ میلیون ریال سال ۸۸ به ۲۰۰۳ میلیون ریال در سال ۹۸ رسیده است.

حذف جنبه گرای و استقلال اداری سازمان تامین اجتماعی و شروع مداخلات

سازمان تامین اجتماعی با جمعیت ۴۴ میلیون و ۲۰۷ هزار و ۵۷۲ نفری تحت پوشش خود سه سالی است آستانه بحران را پشت سر گذاشته است. سازمانی که براساس محاسبات اکچوئری و بیمه‌ای در بحرانی جدی قرار گرفته است. واقعیت امر این است که اگر در چنین شرایطی دولت بدهی‌اش را نپردازد، سال آینده این سازمان مرحله‌ای جدی از بحران را تجربه خواهد کرد. البته

در صورت ایجاد مطالبه جدید برای سازمان به این بحران غیرقابل بازگشت خواهد شد؛ هر ماه بیش از ۵۰۰ هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان.

بحران صندوق بازنشستگی؛ قوانین در سراسر و رشد مطالبات

بحران صندوق های بازنشستگی را باید در عدم پرداخت تعهدات دولت و انباشت بدهی‌ها جست‌وجو کرد؛ صندوق‌هایی که وابسته به دولت‌اند. دولتی که راهکار را در تصویب قوانینی مغایر با اصول اقتصادی و بیمه‌ای دیده است. اگرچه دولت‌ها این صندوق‌ها را منبع مالی برای اجرای سیاست‌های خود هم دیده‌اند. و اما قوانینی که منشأ بدهی دولت شده‌اند؛ قانون برنامه پنجم توسعه ماده ۴۹، ۱۰۳ و بند «و» ماده ۸۰. البته قانون تسهیلات جانبازان، گروه‌های خاص بیمه‌ای و معافیت کارگاه‌های تولیدی هم در این زمره قرار می‌گیرند. قوانین بودجه سنواتی رانندگان حمل و نقل عمومی، قالیبافان و صنایع دستی و قوانین بودجه سنواتی هم منشأ بدهی دولت شده‌اند.

گزارش‌های مرکز پژوهش‌های مجلس هم بر مطالبات تامین اجتماعی صحنه می‌گذارد. طبق این گزارش مطالبات سازمان تامین اجتماعی از دولت طی برنامه چهارم توسعه به طور متوسط رشد ۳۱/۷ درصدی داشته. اگرچه این مطالبه در برنامه پنجم توسعه هم رشد را تجربه کرده است؛ رشد ۲/۳۵ درصدی. مطالباتی که با روند رشدی که در پیش گرفته‌اند، در آینده نزدیک

گزارش‌های مرکز پژوهش‌های مجلس هم بر مطالبات تامین اجتماعی صحنه می‌گذارد. طبق این گزارش مطالبات سازمان تامین اجتماعی از دولت طی برنامه چهارم توسعه به طور متوسط رشد ۳۱/۷ درصدی داشته. اگرچه این مطالبه در برنامه پنجم توسعه هم رشد را تجربه کرده است؛ رشد ۲/۳۵ درصدی. مطالباتی که با روند رشدی که در پیش گرفته‌اند، در آینده نزدیک به نقطه غیرقابل وصول خواهند رسید.

به نقطه غیرقابل وصول خواهند رسید.

بحران نقدینگی؛ واگذاری شرکت‌های دولتی برای رددیون

بحران نقدینگی، بحران دیگری است که صندوق‌های بازنشستگی با آن دست به گریبان هستند. بحرانی که ریشه در واگذاری نگاه‌های دولت به صندوق‌ها دارد. واقعیت امر این است طبق قانون، دولت موظف به پرداخت بدهی‌هایش به تامین اجتماعی و صندوق بازنشستگی است. اگرچه دولت به دلیل مشکلات مالی اغلب در قبال بدهی‌هایش، شرکت‌هایش را به تامین اجتماعی و صندوق بازنشستگی واگذار کرده است.

بنابر گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس حدود ۵۴ درصد از سرمایه‌گذاری‌ها ناشی از رددیون دولت به سازمان تامین اجتماعی بوده. اگرچه ۴۱ درصد آن ناشی از سرمایه‌گذاری‌های ایجاد و خریداری بوده است. طبق همین گزارش‌ها سودآوری شرکت‌های رددیونی تنها ۲۶ درصد محاسبه شده است.

این در حالی است که بیش از ۷۴ درصد از سود ناشی از شرکت‌های خریداری شده، ایجاد شده است. شرایطی که سازمان تامین اجتماعی را مجبور کرده در دهه اخیر برای پرداخت حقوق بازنشستگی و مستمری‌ها از سیستم بانکی استقراض کند. البته ماجرا به اینجا ختم نشده و این سازمان برای تامین منابع مالی مجبور به واگذاری بخشی از دارایی‌ها و سهام سودآور شده است.

مُسکنی موقت برای بحران صندوق‌ها

افزایش سن بازنشستگی بر سر دوراهی؛ مسکن موقت برای بحران صندوق‌ها یا کاهش هزینه‌ها

گرفته‌ایم؟»

اصلاحاتی برای سخت‌تر کردن خدمات!

اصلاحات پارامتریک، اصلاحاتی که آیم‌های مختص به خود دارد و در کوتاه‌مدت تاثیرگذار است و باید چند سال بعد دوباره به سراغ اصلاحات برویم. این در حالی است که اصلاحات سیستماتیک و نظام چندلایه بنیادی‌تر و بلندمدت‌تر است. «ریاضی» عنوان می‌کند آیا بهتر نبود این اصلاحات در راستای قانون تامین اجتماعی صورت می‌گرفت؟ در سازمان تامین اجتماعی و سایر صندوق‌های بازنشستگی باکسری منابع نسبت به مصارف روبه‌رو هستیم. اصلاحات قرار است منابع را افزایش و مصارف این صندوق‌ها را کاهش دهد و یکی از این راهکارها در قالب اصلاحات پارامتریک بیشتر افراد در صندوق محدود کردن خدمات است.

به اعتقاد «ریاضی» در اصلاحات پارامتریک چند راهکار وجود دارد؛ بالا بردن نرخ حق بیمه و متعاقب افزایش پرداختی کارفرما، محدود کردن خدمات قابل ارائه به ذی‌نفعان در قالب افزایش سن و سابقه مستمری. کاهش پرداختی‌ها و در نهایت کمک‌های دولت به این مسأله. از جمله پرداخت بدهی‌های دولت، اصلاح قوانینی که پایداری مالی صندوق‌ها را به مخاطره انداخته است که در مقایسه با سایر راهکارها حاشیه‌های کمتری برخوردار است.

اگرچه «ریاضی» بر این باور است اصلاحات در هر کشوری با نارضایتی همراه است. هرچند به اعتقاد او دولت‌مدان باید براساس کار کارشناسی راهکاری را در پیش بگیرند که کمترین نارضایتی را دربر داشته باشد. «کاهش پرداختی‌ها، نارضایتی بیمه‌شدگان و مستمری‌بگیران را در پی خواهد داشت و افزایش دریافتی‌ها نارضایتی کارفرمایان و کمک‌های دولت نیز نیازمند توان مالی دولت است.

این اصلاحات تنها فشار آوردن به مردم است که در شرایط فعلی انتخاب درستی نیست.

صندوق‌هایی با منابع پایین و مصارف بالا

اصلاحات صندوق‌های بازنشستگی؛ ادبیاتی شناخته شده که در همه جهان متداول است. به باور یکی از کارشناسان تامین اجتماعی اصلاحات چرخه جدیدی نیست که بخواهیم در ایران آن را بسازیم. با اعتقاد «محسن ریاض»، اصلاحات صندوق‌ها از مبانی، نظریه مشخص و تجربیات مختلف پیروی می‌کند. اصلاحات در صندوق‌های بازنشستگی با توجه به شرایط این صندوق‌ها باید از سال‌ها قبل مورد توجه قرار می‌گرفت. صندوق‌های بازنشستگی با گذر زمان با کاهش منابع و فزونی مصارف روبه‌رو شده و به نقطه سربه‌سری منابع و مصارف رسیده و نیازمند اصلاحات می‌شوند.

در اساسنامه تامین اجتماعی بر پایه سه سال بررسی شرایط برای ارزیابی وضعیت مالی تاکید دارد تا در صورت مساعد نبودن شرایط پایداری مالی این صندوق مقوله اصلاحات در دستور کار قرار گیرد. «ریاضی» معتقد است اما اصلاحات را هم در اساسنامه تامین اجتماعی و هم قوانین توسعه‌ای کشور داریم. مواردی که کمک می‌کند تا پایداری منابع صندوق‌ها حفظ شود. «ما با تاخیر ۲۰-۱۰ ساله این ماجرا شروع کردیم.»

«ریاضی» معتقد است اصلاحات از نیازهای اساسی صندوق‌های بازنشستگی است. اما این سوال را مطرح می‌کند که چرا موضوع سنی؟ آن هم چرا فقط دو سال چرا پنج سال نه؟ به اعتقاد این کارشناس در صندوق‌های بازنشستگی اصلاحات سیستماتیک و پارامتریک را داریم. البته بانک جهانی از نظام چندلایه برای اصلاحات می‌گوید. «ما این مسأله مهم و اساسی را چرادر بودجه آن هم با در نظر گرفتن اصلاحات پارامتریک در نظر

«یزدانی» بخشی از مشکلات را در مسائل اقتصادی و اجتماعی کشور می‌بیند؛ بحث اشتغالزایی، تورم، تحریم‌ها و... او به واژه مستخدمین در این بند لایحه اشاره می‌کند تا استدلالی باشد بر کار کارشناسی نشده. «مستخدمین همه کارکنان صندوق‌ها را در برمی‌گیرد که تعداد قابل توجهی نیستند که باعث ایجاد بحران شوند.»

به باور این کارشناس سیاست‌گذاری اجتماعی بحران، بیرون از مجموعه است. «بحران آنجایی است که به صندوق بازنشستگی کشور نزدیک به ۲۲۰ هزار میلیارد تومان اختصاص داده می‌شود، در حالی که سال گذشته این رقم ۱۲۵ هزار میلیارد تومان بود.»

«یزدانی» از حدود ۷۰ هزار کارمند صندوق‌ها می‌گوید که در قبال ۱۴ میلیون جمعیت بیمه‌شده رقمی نیست؛ یعنی کمتر از نیم درصد. «مسأله صندوق‌ها نیازمند اصطلاحات دائمی هستند و نباید در بودجه یکساله در نظر گرفته شوند. این مسأله ماهیتاً یک خطای حقوقی است.»

اصلاحاتی برای به تاخیر انداختن بحران

«یزدانی» به انجام اصلاحات پارامتریک معتقد است، اما نه در شرایط فعلی و به این شیوه. «این اصلاحات به معنای کاهش دریافتی بازنشستگان است.» این کارشناس سیاست‌گذاری اجتماعی معتقد است دولت با این بند سعی در کاهش هزینه‌هایش دارد. «این خطاست چون از سویی دولت از مناسب‌سازی دریافتی‌ها خبر می‌دهد و از سویی در لایحه بودجه سعی در کاهش دریافتی بازنشستگان دارد.»

«یزدانی» معتقد است این بند «د» تبصره ۲۰ لایحه تصویب نمی‌شود، چون کاری کارشناسی نشده و غیرحرفه‌ای است. «این مصوبات تنها چند سال بحران صندوق‌ها را عقب می‌اندازد، در حالی که نیازمند اصلاحات مدیریتی اساسی هستیم.» به باور او

شهرود نجات صندوق بازنشستگی؛ طرحی قدیمی که از سال‌های دور در ایران مطرح بوده است. از همان روزگاری که صندوق‌های بازنشستگی با زیان‌ده بودن حال حاضرشان فاصله داشتند و کم‌زیر فشارهای اقتصادی خم‌نکرده بودند.

قبل از این شاید نگرانی از ورشکستگی این صندوق‌ها مانند امروز تهدیدی نزدیک و جدی به‌شمار نمی‌رفت. اگرچه هشدارها و پیش‌بینی‌ها خبر از بروز این مشکل و طرح‌هایی را هم پیشنهاد داده بودند. افزایش سن بازنشستگی یکی از این طرح‌ها بود. اگرچه در همان بازه زمانی هم مخالفانی به خود دید، چه در جامعه، چه در حوزه قانونگذاری.

اما حالا دوباره رزمه اجرای همان طرح‌های رد شده در سال‌های قبل به‌گوش می‌رسد. این بار به دلیل چشم‌انداز وضعیت اقتصادی صندوق‌ها و مشخصاً سازمان تامین اجتماعی و مشکلات ریز و درشتی که دیگر نمی‌توان آنها را پنهان کرد.

صندوق‌هایی که نیاز به اصلاحات دائمی دارند

به باور یکی از کارشناسان سیاست‌گذاری اجتماعی صندوق‌های بازنشستگی دچار بحران هستند. به اعتقاد «فرشید یزدانی» صندوق‌های بازنشستگی از نظر مدیریت منابع مالی و پایداری منابع مالی دچار مخاطرات جدی هستند. «یزدانی» از هشدارهایی می‌گوید که از سال‌های پیش از طرف کارشناسان این حوزه گوشزد می‌شده. «سال ۸۳ بود که اعلام شد مادر حال ورود به چرخه بحران هستیم و از چرخه سربه‌سری خارج شده‌ایم. هشدار می‌کند که بر انجام اصلاحات تاکید داشت.»

صندوق‌های بازنشستگی سال ۸۹ شاهد اصلاحاتی در اساسنامه بودند؛ حذف جنبه‌گرایی و استقلال اداری سازمان تامین اجتماعی. به باور «فرشید یزدانی» این اصلاحات شروع مداخلات گسترده در عرصه مدیریت و مدیریت سرمایه‌گذاری بود.